

Brouwers in de kasselrij Ieper in 1693

PIETER DONCHE

13

Tijdens de Franse bezetting van de kasselrij Ieper na de Vrede van Nijmegen (1678-1713) werd in het veroverde gebied het beroep van brouwer omgezet in een verpacht ambt. Een edict van mei 1693 bepaalde het maximum aantal brouwers en de maximale productie. Op 12 januari 1694 waren volgende maxima vastgelegd:

Ieper (stad)	18	4000	Hooglede	2	1000
Boezinge	3	1000	Staden	2	750
Langemark	3	1000	Moorslede	2	750
Voormezele	3	750	Oekene	1	1000
Dikkebus	2	750	(Oost)nieuwkerke	2	750
Bikschote	1	500	(West)rozebeke	1	1000
Sint-Jacobs	1	1000	Passendale	1	1000
Wijtschate	1	500	Komen-Noord	2	2000
Zonnebeke	1	1000	Mesen	3	1500
Rumbeke	2	1200	Deulemont	2	1000

In het edict uitgevaardigd door François Desmadris, koninklijk raadsheer en intendant van de rechtspraak, politie en financiën in Kust-Vlaanderen, staan enkele bepalingen vermeld betreffende deze ambten.

De ambten mochten gekocht worden door de heren van de parochies, grondeigenaars of elke andere particulier. Daartoe moest men zich wenden tot het bureau te Ieper of tot het generaal bureau te Rijsel. De ambten werden verkocht aan wie zich het eerst aanmeldde. Aan de magistraten, baljuws en schepenen belast met het heffen van taksen op dranken, werd gevraagd de taks op een redelijk bedrag te houden, *rekening houdend met de duurte van de grondstoffen die komen kijken bij de productie van bier*. Elke brouwer mocht maximaal aan vier herbergen leveren bij de aankoop van het ambt. Pas toen alle ambten verkocht waren, was de bierverkoop vrij. Groepen van vier herbergen waren ook in de gelegenheid om gezamenlijk één ambt te kopen. In deze gevallen was het niet toegelaten om hun bier verder te verkopen. Voorafgaandelijk werd een staat opgemaakt van de brouwers en herbergiers-brouwers met wat zij geproduceerd hadden gedurende het voorgaande jaar 1693.

In de lijst der brouwers van 1693 zien we de namen van de brouwers en hun productie. Sommigen hielden het heel beperkt zoals Matthis

Baillieul uit Langemark, met negen vaten *goed bier* en zes vaten *klein bier*. Misschien dronk hij alles zelf op? De grootste productie haalde Cornil Maes uit Boezinge met respectievelijk 417 en 584 vaten. Maar met zo'n familienaam is dat misschien niet zo verwonderlijk? Biercentrum bij uitstek was Roeselare met een totale productie van 1672 vaten goed bier en 1287 vaten klein bier. De intendant (of eerder zijn klerk) maakte wel een optelfoutje: Roeselare produceerde met zijn 8 brouwers samen niet 1672 maar 1679 vaten *goed bier* ... De opsteller van het document kende ook maar matig Nederlands: van de brouwer Vanneste maakt hij van Este, alsof diens roots ergens aan de Baltische zee zouden gelegen hebben. Bij Langemark moet hij onwillekeurig aan zijn tong denken. Alle *-beken* werden *-becque* en Rumbeke werd *Rombecque*. Tot laat hij zich niet verleiden om van Wijtschate het beruchte *Huit-et-Quatre* te maken maar beperkt hij zich tot *Wuitscatte*.

Als we de lijst van toegelaten maxima bekijken zien we dat er een forse inkrimping van het aantal toegelaten brouwers was gepland. In dorpen als Beselare, Zillebeke-Hollebeke, Kemmel, Ledegem, Rollegem en het kapittel van Vlamertinge dienden de brouwers gewoon te verdwijnen. Wat de twee eerstvermelde dorpen betreft was de productie wel nauwelijks het spreken waard (45 en 18) en dit was bij de twee volgende al niet veel meer (58 en 135). Daarentegen was de productie van Kemmel en het kapittel van Vlamertinge (respectievelijk 523 en 725) zeer aanzienlijk. En dat terwijl dorpen met een al even pietluttige productie zoals Komen (41) of Wijtschate (73) wel hun bierbrouwerijen mochten behouden. Ook Langemark kreeg rake klappen want het aantal brouwers diende er te worden gehalveerd. Het biercentrum Roeselare werd niet vermeld, maar wellicht werd dit in een andere administratie afgehandeld.

De totale toegelaten productie werd daarentegen wel verhoogd. Daar waar de dorpen in de kasselrij in 1693 samen nog 12.790 vaten *goed* en *klein bier* produceerden (Roeselare niet meegeteld) mocht dit nu oplopen tot 18.450 (Ieper niet meegeteld).

Verder vonden we nog een gedrukt edict van de magistraat van de Zaal en Kasselrij van Ieper in verband met de brouwers van 1695. Het kasselrijbestuur had de ambten van gezworen brouwers gekocht en verpachtte deze. Op 7 februari 1695 werden alle gezworen brouwers aangemaand om binnen de tien dagen (dit is ten laatste op Aswoensdag) te verschijnen voor de griffie. Aldaar dienden ze hun schriftelijke toelating en hun originele kwitantie van betaling van hun recht om te mogen brouwen voor te leggen. Vermoedelijk (begrijpelijk?) hadden een aantal brouwers zich niets van het edict van Lodewijk XIV aantrokken en was een algemene controle nodig.¹

¹ Brugge. Rijksarchief. Bundels Brugse Vrije. 242.

Lijst der brouwers uit 1693

Estat des brasseurs et caba(re)ts brasseurs des paroisses dependantes de la salle et Chastelnie d'Ipre, a de la quantité de bonne et petite bieres que chacun a brassé pendant l'annee 1693

	Bonne bières	Petite bières
<i>Becelaere</i>		
(Beselare)		
Piere Bollié	25	20
<i>Bixcotte</i>		
(Bikschote)		
Jaecque Missy	73	68
<i>Boesinghe</i>		
(Boezinge)		
Augustijn Lamén	83	43
Cornil Maes	417	584
Jaecque Becard	60	45
Millard de Porter	51	38
Josse Quartier	<u>195</u>	<u>185</u>
	806	895
<i>Languemarck</i>		
(Langemark)		
Jean de Backre	265	211
Matthis Baillieul	9	6
Piere de Backre	287	207
Jean Francois Piren	54	39
La veuve Ghisel	137	98
Pierre de Backre le vieu	<u>96</u>	<u>48</u>
	848	609
<i>Dicquebusch</i>		
(Dikkebus)		
Jean Adam	304	230
Jean de Wintre	<u>70</u>	<u>62</u>
	374	292
<i>St Jaecque</i>		
(Sint-Jacobs)		
Adriaen Hoet	312	292
<i>Chapitre en Flamertinghe</i>		
(Kapittel van Vlamertinge)		
Michiel Huijghebart	71	103
Francois de Vos	168	187
Michil Leonard	<u>98</u>	<u>98</u>
	337	388

Vormeseele
(Voormezele)

Joris de Vos	349	249
Jaecque Pasquesonne	66	57
Michel de Coq	46	35
Pierre Huijghe	<u>9</u>	<u>9</u>
	470	350

Wuitscatte
(Wijtschate)

16 Francois de Cocq	43	30
---------------------	----	----

Zillebeq et Hollebecq
(Zillebeke en Hollebeke)

Pierre de Hem	9	9
---------------	---	---

Zonnebecq
(Zonnebeke)

Jean Francois Mahieu	47	30
Jean de Grave	<u>150</u>	<u>85</u>
	197	115

Ville et dependance de Rousselaere
(Roeselare)

Jacobus Hoet	319	209
Anthoine Bronkard	219	182
La veuve Vanaille	221	205
Anthoine Finier	230	159
Daniel Marant	226	194
Pierre Grothune	42	30
Olevier Poret	158	111
Jean van Eulle	<u>264</u>	<u>197</u>
	1672	1287

Morslede

(Moorslede)

Hubert Samin	81	47
Jean van Este	<u>115</u>	<u>96</u>
	196	143

Passchendale

(Passendale)

Josse Godderis	80	40
Gerard Boutte	<u>80</u>	<u>40</u>
	160	80

Hooghlede

(Hooglede)

Marcq de Loo	160	43
Pierre Boutte	90	97
Josse de Loo	<u>81</u>	<u>40</u>
	331	180

Houcque

(Oekene)

Charle Becqueman	241	90
------------------	-----	----

<i>Nieukerque</i>		
(Oostnieuwkerke)		
Hubert Senave	120	56
la <i>veuve</i> Charle Burgrave	<u>80</u>	<u>52</u>
	200	108
<i>Staden</i>		
Josse Seijs	34	16
Michiel van Lawe	153	76
Marie Stonne	<u>48</u>	<u>28</u>
	235	120
<i>Rosebecque</i>		
(Westrozebeke)		
Jacob Vanissawe	115	60
Jacque van Ecoutte	<u>48</u>	<u>25</u>
	163	85
<i>Rombecque</i>		
(Rumbeke)		
Josse Boutte	251	163
Marin de Vos	34	21
Jean Joije	61	37
Guillaume Jonckere	<u>76</u>	<u>50</u>
	422	271
<i>Messine</i>		
(Mesen)		
Jaecque Arnout	197	199
Jaecque Mauthe	65	48
J. Francois Pacquet	6	45
Michiel Bataille	66	50
Pierre Bocquenouue	<u>9</u>	<u>7</u>
	343	349
<i>Kemmel</i>		
Cornil Reijnard	169	144
Philippe Vermeersch	<u>134</u>	<u>76</u>
	303	220
<i>Dulsemont</i>		
(Deulemont)		
Anthone Cosne	78	75
Nicolas Cotignie	50	44
Pierre Cammel	<u>85</u>	<u>81</u>
	213	200
<i>Comines</i>		
(Komen)		
Georges Toutemonde	22	19
<i>Ledeghem</i>		
(Ledegem)		
Mathieu van Este	28	30

Rolleghem

(Rollegem)

Roger Pattijn	97	38
	****	****

Totaal (zonder Wervik) 8120 6288

Wervicq

(Wervik)

18

Jean van Henne	243	150
La <i>veuve</i> Nicolas Gunan	68	40
Philippe van Eslande	24	18
Charles Cardoen	203	82
Jaecque Cordier	40	28
Nicolas Delvol	12	7
Nicolas Trieol	165	51
Louis Verbrughe	76	25
Rogier Delbewe	37	23
Charles Cardoen	15	5
Andre Mollet	<u>18</u>	<u>11</u>
	901	440
	****	****

Algemeen totaal 9021 6728